

PREEK OVER LUKAS 8:15

- Schildwolde, 15 februari 2015
- Kees van Dusseldorp

Liturgie:

Votum en groet

Ps.9:1,5,7

Wetslezing

Ps.23 [Wiekslag 1-4]

Gebed

Lezen: Luk.8:1-21

1 Pet.1:22-25

Gz.177

Preek: Luk.8:15

Ps.119:4,5,6

Gebed

Collecte

Gz.141 [Wiekslag 5-8]

Zegen

Gemeente van Christus,

**** de gelijkenis van de grond ****

‘Waar gaat deze gelijkenis over?’ Ik had het verhaal gelezen met een groepje catechisanten. We zouden samen vast doorpraten over de tekst van de preek. Aarzelend kwam het gesprek op gang: Tja, dit is de gelijkenis van de zaaier. Dat is natuurlijk God. Die zaait het evangelie over de hele wereld. Een beetje apart eigenlijk wel. Wie gooit het kostbare zaad nu gewoon overal neer, zonder op of om te kijken? Alsof hij het gewoon over de schouder gooit. Is dat niet jammer van dat kostbare zaad? Maar het klopt wel, zo werkt God. Hij laat toch overal het evangelie horen, of mensen nu luisteren of niet. In de kerk, op school, via radio of televisie. De zaaier zaait maar door. ‘Waar zitten wij in het verhaal?’ Eigenlijk moeten wij ook zaaien. Dat vinden we wel lastig. Maar gelukkig, evangeliseren kan ook zonder woorden.

Tot iemand zei: wij staan niet aan de kant van de zaaier, maar aan de kant van de grond. Dat is scherp gezien. Je wordt zomaar op het verkeerde been gezet, omdat iedereen dit verhaal van Jezus kent als de gelijkenis van de zaaier. En dan denk je dat je al weet wat er staat. Maar je reageert te snel. Natuurlijk zegt het verhaal veel over Gods zaaien. Maar wat gebeurt er als je dit verhaal de gelijkenis van de grond noemt?

Het schijnt in Israël helemaal niet zo vreemd te zijn, dat er zaad op een weg valt, zoals bij ons langs een slootkant. En rotsen zitten daar overal in de grond, zoals ook bij ons zand, veen en klei elkaar afwisselen. De les van deze gelijkenis ligt niet in het werk van de zaaier. Die doet zijn werk wel goed. De les ligt in de grond: wat doet de aarde met het kostbare zaad. Daarom ligt de boodschap voor ons niet in het brengen van Gods Woord, maar in het ontvangen van Gods Woord. Jezus zegt met deze gelijkenis niet: let op je mond, maar zegt: let op je oren en je hart. Wat doe je met het Woord van God?

**** er moet een keuze komen ****

Een klein beetje zie je het gebeuren. Politici die op tournee zijn in de provincie. Op allerlei plaatsen bezoeken ze mensen of houden ze toespraken. Nog veel sterker gebeurt dat bij een Tweede Kamer verkiezing. Volgend jaar zie je dat in het groot gebeuren tijdens de presidentsverkiezingen in Amerika. Op tournee om mensen tot een keuze te brengen.

Ook Jezus is op tournee door Israël. Om mensen tot een keuze te brengen voor het koninkrijk van God. Het is een groot gezelschap wat er over de wegen van Galilea reist van dorp naar dorp en van stad naar stad. ‘He, ga je mee? Jezus is in de buurt. Ik heb zoveel over hem gehoord. Hij moet een bijzondere man zijn, vriendelijk en wijs. En heb je gehoord, dat hij zieken geneest? Dat hij gehandicapten beter maakt? En heb je dat verhaal gehoord uit Naïn? Men zegt dat Jezus toevallig de begrafenisstoet tegenkwam en toen een jonge man weer tot leven heeft gebracht! Of het waar is, weet ik natuurlijk niet. Maar kom op, laten we naar hem gaan kijken. Nu hebben we de kans. Misschien doet hij wel weer wonderen!’

Het volk stroomt steeds toe. Overal waar Jezus komt. Steeds weer andere mensen, steeds weer nieuw volk. Maar een kleine groep is voortdurend bij hem. Een kern van medewerkers, de twaalfen, door hemzelf geroepen. En er is steeds een groep vrouwen in de buurt. Zij voorzien Jezus en zijn leerlingen van eten en drinken, regelen slaapplekken. Zo kon Jezus zonder betaal-

de arbeid zomers op tournee door Israel.

Dag in dag uit. Jezus preekt het evangelie. Plaats in plaats uit. Jezus preekt het evangelie. Mensen komen en mensen gaan. Jezus preekt het evangelie. Eigenlijk gaat dat nog steeds zo. Op allerlei momenten, op allerlei plaatsen, door allerlei mensen en op allerlei manieren klinkt het evangelie. Het goede woord van God. Maar hoeveel komen er tot geloof? De meeste mensen lieten en laten de woorden over zich heen gaan om te profiteren van de voordelen. Daarom gaat Jezus een stap verder. De mensen moeten een keuze maken. Een beslissing nemen. Geloof je? Begrijp je? Accepteer je? Wat doe je met het evangelie? Daarom kiest Jezus voor een nieuwe vorm van onderwijs: de gelijkenis. Gelijkenissen maken onderscheid. Wil je het begrijpen of sluit je je af? Dat is meteen ook waar deze gelijkenis inhoudelijk over gaat. Jezus gaat onderscheid maken. Of beter gezegd: Jezus wijs mensen erop dat hun eigen reactie onderscheid maakt. Let op je oren en je hart, daar valt de beslissing voor het Koninkrijk van God. Er moet een keuze komen: voor God, inclusief het luisteren en dienen. Of tegen God, waardoor je buiten het leven blijft. De gelijkenis maakt duidelijk: al dan niet horen heeft gevolgen voor je leven.

**** vier soorten hoorders ****

De zaaier zaait. Overal valt het kostbare en krachtige zaad. Maar het valt niet overal in goede grond. Het valt op de weg, op een rotsbodem, tussen de distels of in goede aarde. Dat maakt nogal verschil voor het opgroeien van het gewas. En voor de vruchten die het oplevert. Het zaad is het Woord van God. Het bereikt verschillende mensen. En mensen kunnen op vier verschillende manieren reageren op het Woord van God. Vier soorten mensen tekent Jezus in zijn onderwijs. En ik denk dat hij deze vier soorten mensen wel kon aanwijzen in de menigte. Zoals wij dat soms ook denken te kunnen aanwijzen.

Er zijn mensen die niets met zijn Woord doen. Alsof ze het niet eens gehoord hebben. Het ene oor in, het andere weer uit. Er zijn mensen die enthousiast zijn over de boodschap van het Koninkrijk, ook vanwege de wonderen die Jezus doet. Maar even snel zijn ze het weer kwijt, als Hij ook spreekt over vasten, kruisdragen en problemen die zich zullen voordoen. Er zijn mensen die wel geloven en zelfs een paar dagen hem volgen, maar uiteindelijk winnen andere leuke dingen van het leven het van Jezus. En er zijn mensen die het Woord van harte aannemen en er naar gaan leven. En daarbij denkt Jezus zeker ook aan de twaalfen en de vrouwen.

Deze vier soorten mensen stonden om Jezus heen. Je bent zomaar geneigd om mensen in te delen in één van de vier hokjes. Je kunt de gelijkenis toepassen op de mensen die je kent. En ook wel op de mensen in de kerk. Toch is dat niet de bedoeling. Je maakt je te gemakkelijk af van de boodschap van Jezus. De oproep om goede grond te zijn klinkt elke keer als het evangelie wordt verkondigd. Elke keer heb je de keuze voor een van de vier luisteropties. Het is niet zo, dat je eenmaal bepaalde grond bent en dat altijd blijft. Het gebeurt dat iemand die nooit luisterde naar God, op een gegeven moment toch geraakt wordt en vanaf dat moment steeds zijn oren spitst wanneer het evangelie klinkt. Het gebeurt ook, dat iemand die de Heer serieus dient, in bepaalde opzichten oostindisch doof is voor wat het Woord van God van haar vraagt. Jezus spreekt over vier soorten grond. Dat zijn voor iedereen elke keer weer vier ontvangstkanalen, waarvan er maar één op het leven is afgestemd. Het gaat niet over de vraag hoe je een ander moet indelen. Het gaat om de persoonlijke vraag of ik elke keer goede grond vorm, als het Woord van God klinkt.

**** Gods Woord is krachtig zaad ****

De grond maakt het verschil. Het is jouw reactie die bepaalt wat Gods Woord in je leven uitwerkt. Daar ben je zelf verantwoordelijk voor. Is God afhankelijk van mijn geloof? Soms lijkt dat zo. Als ik er veel aan doe, ervaar ik veel van God. Als ik er niets aan doe, merk ik ook niets van God. Begint het dan bij mij zelf? Nee, het begint bij God! De Heer zaait goed zaad. Dat is het eerste. Hij is de eerste. Op allerlei manieren in je leven. Door woorden en daden, preek en sacrament. Dat zaad dat leven brengt. Jij staat voor de vraag hoe je dat laat binnenkomen. De Heer bepaalt vervolgens welke vruchten dat in je leven geeft. En achteraf belijd je dankbaar hoe zelfs die goede grond door God zelf is gevormd. Het begint bij God, met dat krachtige levenszaad.

Als je in de herfst bloembollen hebt gepoot, weet je nooit zeker of ze in het voorjaar zullen opkomen. En een boer die in het voorjaar tienduizend pootaardappels gebruikt, weer nooit zeker of er in het najaar tienduizend goede aardappelplanten uit ontstaan zijn. Die onzekerheid heeft te maken met de grond en de omstandigheden, maar ook met de kwaliteit van de bloembol of pootaardappel. Er zitten er altijd wel een paar bij die niet goed zijn. Die onzekerheid is bij God niet nodig. Het zaad wat de zaaier strooit, het Woord van God, is 100% uitmuntende kwaliteit. Korrel voor korrel heeft levendmakende kracht. Wat God zegt is een krachtig zaad, dat mensen tot leven roept. Het evangelie is een boodschap die bevrijdt en verzoent. Het is het Woord, dat door de Geest wordt gedragen en dat niet leeg naar God terugkeert, zoals we in Jesaja lezen.

Als zulk topzaad in goede aarde valt, dan kan het niet anders, of het gaat ontkiemen, uitlopen en vrucht dragen. Dat is niet de verdienste van de aarde, maar dat is te danken aan de kracht van het zaad. Je kunt dat tegenhouden en je kunt er ruimte aan geven. Als het Woord Gods in een mensenhart wordt aangenomen, verandert het leven: het gaat vruchten dragen voor God. Is dat de verdienste van die hoorder? Nee, het is slechts te danken aan de levendmakende kracht van het evangelie. Wie luistert, geeft aan die kracht doorgang. Wat het Woord van God in jouw leven uitwerkt, dat kan ik niet van tevoren zeggen. En dat is ook niet jouw eerste verantwoordelijkheid. Jij bent er verantwoordelijk voor om je hart open te zetten, zodat het Woord daar door Gods Geest zijn werk kan doen. En dan groeien er vruchten.

Waarom zou je je hart niet openstellen voor een Woord, dat zo krachtig is? Waarom zouden we niet luisteren naar een boodschap die leven geeft? Jezus roept op om goed te horen. Hij belooft honderdvoudige vrucht. Maak je niet druk over die vruchten, maar over dat horen. Horen in het dankbare besef dat de Geest zelfs het openzetten van je oren voor je regelt. Het zaad is wel goed. Nu de grond nog.

**** eerste kenmerk: openheid van hart ****

Wat maakt grond nu tot goede grond? Wat maakt horen nu tot goed horen? Het eerste kenmerk van horen is openheid van hart. Zoals het een eerste voorwaarde is dat het zaad niet op de harde weg valt. Daar wordt het vertrapt of weggepikt. De grond van een weg is gesloten. Platgetrapt en vastgestampt door vele voorbijgangers. Zaad blijft erop liggen en dringt er niet in. Het is niet open. Daarom wordt een akker in het voorjaar omgeploegd. Openheid is het eerste kenmerk van horen. Er zijn geen platgetrapte wegen of vergrendelde deuren in ons hart, maar het hart gaat open, wanneer het evangelie klinkt. Onze oren spitsen zich wanneer Gods Woord te horen is. We worden ontvankelijk en gevoelig voor wat de Heer in ons leven zeggen wil.

Die openheid hebben we niet van onszelf. Kleine kinderen hebben dat nog wel. Die nemen alles aan wat hen gezegd wordt, goede en verkeerde dingen. Alle ramen en deuren van hun leven staan nog wagenwijd open. Maar bij het opgroeien ga je de ramen en deuren steeds meer dichtdoen. Je beseft dat er verschil is tussen goede en verkeerde dingen. Je voelt hoe kwetsbaar je bent, als je je hart openstelt. Er is misbruik gemaakt van je openheid. Of je hebt zeer vaste overtuigingen ontwikkeld. Of je bent vooral met jezelf bezig, met je gevoelens en ervaringen. Zo raken mensen gesloten. Ze rollen zich als een egel op, met de stekels naar buiten: niemand komt er binnen. Maar als niemand meer binnen mag komen, dan kan het haast niet anders, of ook het Woord van God dringt niet meer door. Je raakt de ontvankelijkheid voor het evangelie kwijt. De openheid kan ook onder druk komen te staan door alles wat de aandacht afleidt. Of door zonden die het hart blokkeren. Of door gebrek aan vertrouwen, waardoor je niets meer verwacht. Je hart wordt hard. Je ziel raakt gesloten.

Een hoorder die ontvankelijk is, is anders. Die zoekt het evangelie op. Thuis bij het bijbellezen, in praten en lezen. In de kerk tijdens de diensten. Op momenten dat van Christus wordt gesproken. Overal klinkt het Woord. Als een regen tikken de kostbare zaadkorrels in je leven. Zoek het levendmakende zaad op! Neem elkaar mee, anderen, je kinderen. Zodat ook zij ontvangen.

Een goede hoorder zet zich ervoor in om te laten binnenkomen wat er in Gods naam wordt verkondigd. 'Heer, maak mijn hart open voor uw Woord. Haal storingen weg. Ruim blokkades van zonde en kleingeloof op. Laat mij een en al oor zijn voor het evangelie. Zodat uw zaad in mijn leven vruchten kan dragen.' Open met de oren, ontvankelijk met het hart. Goed horen gaat niet vanzelf. Bid om Gods Geest. Hij opent het hart en leert luisteren naar het Woord dat leven geeft.

** tweede kenmerk: diepgang in verstaan **

Wat maakt grond tot goede grond? Wat maakt horen tot goed horen? Openheid van hart is het eerste, diepgang in verstaan is het tweede kenmerk. Zoals het de tweede voorwaarde is dat het zaad niet op rotsachtige bodem valt. Daar krijgt het geen wortels en blijft het aan de oppervlakte. En na een enthousiaste start verdort het gewas, omdat het geen water genoeg krijgt en de zon wel fel schijnt. Een plant moet wortels krijgen en contact houden met het water. Rotsen in de grond maken dat onmogelijk. Zo is diepgang het tweede kenmerk van horen. Wanneer het geloof oppervlakkig blijft, houdt het geen stand in moeilijke tijden. Diepgang in het verstaan van het evangelie zodat het Woord Gods ook werkelijk leven geeft.

Ook die diepgang in het verstaan van het evangelie komt niet vanzelf. Dat kost moeite en vraagt inzet. Voor veel dingen in onze samenleving hoef je niet veel moeite te doen. Je investeert pas tijd en energie, als je gemotiveerd bent. Waar is je motivatie om God te leren kennen? Waar is je beslissing om te groeien in geloof? Om werk te maken van het begrijpen van de Bijbel? Ook als het wat minder boeiend overkomt?

Je hebt er alle reden voor. De boodschap van het evangelie is prachtig. De beloften van God liegen er niet om: kwijtschelding van schuld, verlossing en genezing van kwaad en uitzicht op eeuwig leven. Een gemeenschap die leeft van de liefde. Wie het voor het eerst hoort, wordt enthousiast. Heerlijk! Het evangelie maakt blij. Maar blijf daar niet bij staan! Geloof heeft verdieping nodig. Om in moeilijker tijden niet weggeblazen te worden door de tegenwind. Om niet weggespoeld te worden door de golven van het leven. Je komt op je levensweg ook moeizame tijden tegen. Beproevingen. Dat zijn de tijden waarin blijkt hoeveel wortel het evangelie heeft.

Daarom zoekt de goede hoorder diepgang in het verstaan. Hij neemt geen genoegen met een fijn gevoel bij het verlaten van een kerkdienst, maar gaat zelf nadenken en graaft naar de bemoediging van het Woord van God die hem getroffen heeft. Een goede hoorder struikelt niet over fouten van een ander, tekorten in presentatie of gebrek aan tijd, maar zet zichzelf in. Een goede hoorder blijft niet steken op het nivo van uiterlijke dingen, maar is erop gericht om meer begrip te krijgen van het evangelie. Het gaat in de kerk niet om een geloof dat alle dagen zonneshijn belooft. Wie dieper graaft, ontdekt dat bij het christen-zijn ook perioden van lijden en tijden van dorst horen. En hij ontdekt dat in die tijden Jezus ook de Heer is, die in donkere dalen nabij is. Zo krijgt een hoorder diepgang in het verstaan van het Woord, dat leven geeft.

**** derde kenmerk: volharding in het leven ****

Wat maakt grond tot goede grond? Wat maakt horen tot goed horen? Openheid is het eerste, diepgang het tweede, volharding is het derde kenmerk. Zoals het de derde voorwaarde is dat het zaad niet tussen de distels valt en samen met de distels opgroeit. Dan gaat het niet onder de grond fout, maar boven de grond. Onkruid groeit altijd sneller. En de goede planten krijgen geen ruimte, geen kans. Zo is volharding het derde kenmerk van horen. Ondanks alles wat er in het leven beschikbaar is aan mooie en aantrekkelijke dingen. Ondanks alles wat er in het leven gebeurt aan moeilijke en zorgelijke dingen. Toch vasthouden aan wat God heeft gezegd.

Natuurlijk, er zijn veel meer dingen in het leven dan alleen het evangelie. Er zijn meer mensen op de wereld dan alleen broeders en zusters. Er komt in onze maatschappij meer op je af dan alleen het Woord van God, om het maar voorzichtig te zeggen. Je leeft in de wereld. Iedereen moet zich ook met andere zaken bezighouden. Familie, gezin, financiën, gezondheid, enzovoort. Ze vragen je aandacht en tijd. Ze zijn soms een bron van vreugde en soms een bron van grote zorg. Maar als ze al je energie en tijd opslokken, als ze je ambitie of frustratie worden, dan krijgt het levende Woord geen ruimte. Ze belemmeren de groei van je geloof. Ze verstikken de liefde voor Christus. Het worden verleidingen, verzoekingingen, afgoden. Ze binden je en je verspeelt je vrijheid in Christus.

Het Woord van God, dat in ons leven hoorbaar wordt, heeft de kracht in zich om te groeien en vrucht te dragen. Dat gebeurt als een mens in het geloof volhardt. Dat blijf je je richten op het éne wat goed is: het horen en naar Woord van God, het volgen en dienen van Jezus Christus in alle situaties waarin het leven je brengt.

Een goede hoorder is daarom in de derde plaats iemand die het Woord van God vasthoudt midden in het leven. De Heer waarschuwt voor het gevaar van bezorgdheid die de vreugde en de energie van het geloof verstikt. De Heer waarschuwt voor het gevaar van rijkdom, een macht, waaraan velen zich als slaven hebben verkocht. De Heer waarschuwt voor het gevaar van de leuke dingen, de genoegens van het leven, die je niet wilt mislopen en waardoor je water bij de wijn van je principes doet. Een goede hoorder kent deze waarschuwingen en baseert zich des te meer op het Woord van God als de enige route naar het leven. Je klampt je vast aan Christus Jezus. Hij is de parel van je leven gevonden. Zo overwin je de verstikkende distels door volharding in het leven met Gods Woord.

**** dan worden hoorders tot gezinsleden ****

Het is een indringende gelijkenis over de grond, die Jezus vertelt. Met daarbij de oproep: zorg dat je goede grond bent. Maak je niet druk over de kwaliteit van het zaad. Het zaad is het Woord van God en dat is krachtig genoeg om ons leven te redden. Maar dan moet de grond niet bemmerend werken, maar juist het zaad alle ruimte geven. Let op je oren! zegt de Heer. Goed horen betekent openheid van hart, diepgang in het verstaan en volharding in het leven. Dat is vruchtbare grond, waarin het evangelie zijn levendmakende kracht kan bewijzen. En als het koren opgroeit en vruchtdraagt, ontstaat weer nieuw zaad dat opnieuw uitgestrooid kan worden. Zo wordt de gelovige zelf opgenomen in het werk van de Zaaier. Je wordt in woord en wandel zelf tot zaad dat uitgeworpen wordt. Daarin blijkt iets van de levendmakende kracht van Gods Woord.

‘Mijn moeder en mijn broers zijn degenen die naar het woord van God luisteren en ernaar handelen’, zegt Jezus ter afsluiting van zijn onderwijs over het horen. En waarschijnlijk wijst hij op de groep van de twaalf discipelen en de dienende vrouwen, waarmee Lukas 8 is begonnen. Zulke mensen, die in praktijk brengen wat goed horen is en uitwerkt, zij vormen mijn gezin. Het klinkt ons wat afwijzend voor Maria, maar lees het als een belofte van Jezus ter afronding van zijn onderwijs. Door horen en doen komt het tot verbondenheid met Christus. Een andere weg is er niet. Door horen en doen komt het ook tot verbondenheid aan elkaar, als broers en zussen in Christus. Om binnen te gaan in het Koninkrijk van God moet je kiezen. Hoe luister is? Je komt er niet onderuit. Steeds weer. De beslissing om te horen moet je voor jezelf maken. Je wordt niet gedwongen, maar geroepen en uitgenodigd. Het heeft wel consequenties. Voor een doods leven of een vruchtbaar bestaan. Zorg dat je goede grond vormt voor evangelie dat Leven geeft.

Amen